

KOSOVO
IZVEŠTAJ O STANJU MCR
2010

Predgovor

Skupština Kosova je 17. oktobra 2008. godine usvojila Milenijumsku deklaraciju UN-a čime je obeleženo pridruživanje Kosova globalnoj posvećenosti kojoj su se obavezale vlade širom sveta za postizanje Milenijumskih ciljeva razvoja (MCR) do 2015. godine. Osam ciljeva, dogovorenih na globalnom nivou na Milenijumskom samitu Ujedinjenih nacija 2000. godine, usredsređuju se na unapređenje održivog razvoja u prioritetnim oblastima i prema definisanim ciljevima – koji sežu od smanjenja ekstremnog siromaštva za polovinu do zaustavljanja širenja HIV/AIDS i pružanja univerzalnog osnovnog obrazovanja. MCR se sastoji od nacrtu oko kojeg se ujedinila međunarodna zajednica i učvrstila svoje napore da zadovolji potrebe najsiromašnijih.

Izveštaj koji je pred vama pod nazivom „Kosovo: Informator o MCR 2010“, pruža uvid upitanja od ključnog značaja za razvojni plan Kosova. On takođe utvrđuje delovanje koje može da pomogne da se prevaziđe siromaštvo i isključivanje, primenom pristupa koji su ekološki, socijalno i ekonomski povoljni. Ovaj izveštaj ima za cilj da doprinese, zajedno sa drugim naporima, obezbeđivanju da građani Kosova uživaju svoja prava u društvu koje prihvata evropske i međunarodne principe i standarde.

Prema izveštaju, Kosovo je pokazalo dobar napredak u nekim od ciljeva, kao što su obrazovanje i rodna jednakost. Međutim, najskorija relevantna statistika koja je ovde prikazana, otkriva izazovan scenario za nekoliko sektora. Napredak Kosova u zdravstvu, i naročito smanjenju smrtnosti majki, ostaje veoma slab.

U traženju načina za rešavanje ekonomskih, kulturnih i socijalnih faktora koji podstiču ranjivost i siromaštvo, Kosovo je pozvano da reši jedan najhitniji izazov – što je – prikupljanje i upravljanje podacima. Slabi statistički kapaciteti i nedostatak pouzdanih podataka kao posledica toga bacaju sumnju na analizu ovog dokumenta. Postojanje kvalitetnih, raščlanjenih podataka je ključni sastojak za kreiranje politike zasnovane na dokazima u svim sektorima. Samo uz pouzdane podatke možemo znati gde da ullažemo ili pravi iznos investicija koji je potreban da se ubrza razvoj.

Sigurno je da su politike zasnovane na dokazima i adekvatno opredeljivanje sredstava neophodni za borbu protiv siromaštva i podizanje zdravstvenih uslova koji su ispod proseka na Kosovu. Pored toga, uprkos napretku u rodnoj jednakosti, moraju se nastaviti napori da se ojačaju žene, imajući uvida da je rešavanje zabrinutosti žena ključ za postizanje svih MCR-a.

Sat otkucava i nema vremena za gubljenje. Svi akteri, uključujući vladu, agencije UN, civilno društvo, i privatni sektor, moraju se ujediniti ojačati svoje napore kako bi Kosovo postiglo MCR do 2015. godine. Nakon parlamentarnih izbora u decembru 2010. godine doći će nova generacija zakonodavaca. Nadamo se da će njima ovaj izveštaj biti od koristi kada zauzmu svoja mesta u Skupštini početkom 2011. godine za usvajanje politika zasnovanih na dokazima i kao osnovna odrednica odakle mogu da prate napredak.

Razvojni Koordinator Agencija UN
Osnat Lubrani

Predsednik Skupštine Kosova
Jakup Krasniqi

SADRŽAJ

A. ZAHVALNOST I PREDGOVOR:

1. Predgovor koordinatora UN za razvoj i Predsednika Skupštine Kosova

3.Sadržaj 3

3. Zahvalnost 4

4. Skraćenice 5

B. Predstavljanje MCR za Kosovo 2010

1. Milenijumski ciljevi razvoja: razvojna mapa 6

2. Izvestavanje i dodaci: ključ za postizanje MCR 7

3. Izazovi u raportiranja za MCR 7

C. NAPREDAK U MILENIJUMSKIM CILJEVIMA

RAZVOJA

1. Milenijumski cilj razvoja 1 9

2. Milenijumski cilj razvoja 2 11

3. Milenijumski cilj razvoja 3 13

4. Milenijumski cilj razvoja 4 15

5. Milenijumski cilj razvoja 5 16

6. Milenijumski cilj razvoja 6 18

7. Milenijumski cilj razvoja 7 20

8. Milenijumski cilj razvoja 8 22

V. IZVEŠTAJ OD DVE STRANE U BOJI O MCR-U

Izveštaj o MCR je sastavljen od strane međuagencijske i ekspertske grupe koju predvodi kosovski tim Ujedinjenih nacija (KTUN). Izveštaj predstavlja procenu napretka na osnovu podataka dostupnih od 1999. godine. Dostupni podaci o pokazateljima MCR-a su korišćeni od primarnih i sekundarnih izvora: Statistički zavod Kosova, agencije Ujedinjenih Nacija, Svetska banka, Međunarodni monetarni fond, i drugim domaćim i međunarodnim izveštajima. Takođe je konsultovana objavljena literatura (vidi aneks o pregledanoj literaturi).

Izveštaj o stanju je izrađen uz podršku projekta Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) pod nazivom „MCR u Skupštini Kosova“.

Sledeće osobe su dale doprinos u pripremi, istraživanju i analizi:

Nora Loxha Sahatciu, UNDP – rukovodilac projekta / vođa tima
Behar Xharra, UNDP – vodeći autor
Agron Gashi, UNICEF - autor
Beate Dastel, UNICEF - autor
Claire Canning, UNIFEM - autor
Visare Mujko-Nimani, UNFPA - autor
Fatime Arenljiu-Qosaj, UNKT HIV/AIDS - autor
Sami Uka, WHO- autor/ savetnik

Zahvalnost timu za pregled:

Mitaher Haskuka (UNDP), Abedin Azizi (UNDP), Kazuki Macura (UNDP), Kaoru Jamagiva (UNIFEM), Arabela Arcuragi (UNDP), Aferdita Spahiu (UNICEF); Nora Demiri (UNDPO)

Zahvalnost članovima supštine Kosova na njihovom partnerstvu i saradnji kao i Statistički zavod Kosova na njihovom doprinosu sakupljanja podataka

---

Dizajn i izgled: A.S.D-Line (Priština, Kosovo)

Print: Grafika Rezniqi

Produkcija: Uz podršku Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP)

Fotografija na naslovnoj strani: Shkelzen Rexha, Kosovo 2010

Tova fotografija je prvi put objavljena u Djakova Press. Nominirana za „Nagradu za novinarski rad o siromaštvu za 2010“, podrzana od strane Agencija Ujedinjenih Nacija na Kosovu, ova fotografija je dobila prvo mesto za najbolju portretizaciju siromaštva na Kosovu

Svi podaci uključeni u ovom dokumentu su najskoriji dostupni podaci u agencijama UN i Statističkom zavodu Kosova.

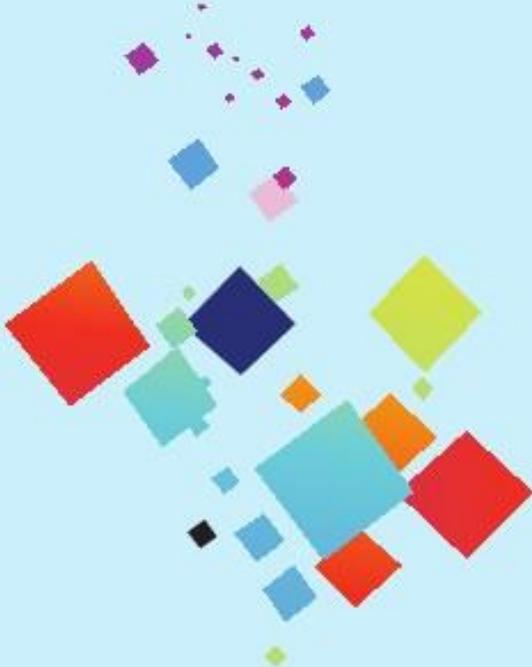
Copyright: MDG Factsheet © UNKT 2010

Bilo koji deo Izveštaja o stanju o MCR-u 2010 može da se slobodno koristi od strane pojedinaca i subjekata samo uz navođenje izvora publikacije.

SKRAĆENICE

SK	Skupština Kosova
MMF	Međunarodni monetarni fond
IOM	Međunarodna organizacija za migraciju
MONT	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
MZ	Ministarstvo zdravlja
CK	Crveni krst
SZK	Statistički zavod Kosova
STG	Grupa za statističke teme (ekspertska tim UNKT-a za statistiku)
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNFPA	Fond Ujedinjenih nacija za stanovništvo
UNHCR	Visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbeglice
UNICEF	Dečiji fond Ujedinjenih nacija
KTUN	Kosovski tim Ujedinjenih nacija
SB	Svetska banka
SZO	Svetska zdravstvena organizacija

NAGLASAK MILENIJUMSKIH CILJEVA RAZVOJA 2010

Skupština Kosova je 17. oktobra 2008. godine usvojila Rezoluciju kojom se odobrava Milenijumska deklaracija koju je odobrilo 189 šefova država septembra 2008. godine na Milenijumskom samitu u Njujorku. Rezolucijom su obavezane kosovske institucije da prihvate odredbe utvrđene u Deklaraciji. To je takođe omogućilo Kosovu da se pridruži svetskoj zajednici koja teži da kolektivno postigne set ciljeva razvoja sa ciljem poboljšanja kvaliteta života do 2015. godine, kao i 189 zemalja širom sveta.

Milenijumska deklaracija je postavila viziju za svet: bez ekstremnog siromaštva i gladi; sa obrazovanjem za sve; sa ravноправношћу između muškaraca i žena; gde su majkama i deci pružena adekvatna zdravstvena nega; gde ljudi neće biti skloni prenosnim bolestima; kada će stanovnici Zemlje moći da slave zdravu i zaštićenu životnu sredinu; i zajednička sudbina gde će globalna zajednica raditi zajedno da unapredi ove ciljeve.

Milenijumski ciljevi razvoja su predstavljali dotad neviđeni konsenzus od strane svetskih lidera o

glavnom globalnom izazovu XXI veka kao i zajedničku posvećenost razvijenih i zemalja u razvoju da se izbore sa tim izazovima.

Milenijumski ciljevi razvoja: Mapa puta ka razvoju

Milenijumska deklaracija je formulisala osam glavnih ciljeva razvoja, koji su takođe poznati kao milenijumski ciljevi razvoja (MCR):

1. Iskoreniti ekstremno siromaštvo i glad
2. Dostići univerzalno osnovno obrazovanje
3. Obezbediti ravnopravnost polova i jačanje žena
4. Smanjiti smrtnost dece
5. Poboljšati materinsko zdravlje
6. Smanjiti širenje zaraznih bolesti
7. Postići održivost životne sredine
8. Razviti globalno partnerstvo za razvoj

MCR su set ciljeva koji su vremenski ograničeni, konkretni, laci za merenje, procenu i upoređivanje.

Oni obuhvataju 21 izvodljiv direktan cilj koji treba da se ispune kroz politike i programe zemlje, međunarodnu pomoć, angažovanje privatnog sektora i civilnog društva. Ovi ciljevi se sastoje od 60 pokazatelja koji pomažu da se prati napredak postignut u ispunjavanju ciljeva.

MCR imaju za cilj da se bave siromaštvom u njegovim mnogim dimenzijama: prihodi, siromaštvu, glad, bolest, nedostatak adekvatnog smeštaja, i uključivanje – kroz promociju ravnopravnosti polova, obrazovanja i održivosti životne sredine. Oni takođe imaju za cilj pristup osnovnim ljudskim pravima; pravo svakog čoveka na pružanje zdravstvene nege, smeštaj, i fizičku bezbednost.

MCR uspostavljaju viziju za inkluzivni razvoj koji povećava izbore svih ljudi u segmentima društva, i stavlja kao prioritet eliminaciju strukturalnih, institucionalnih i kulturnih prepreka za učešće u razvoju.

MCR obezbeđuju mapu puta, okvir i viziju za svet bez siromaštva i gladi, sa univerzalnim obrazovanjem, ekološkom održivošću, slobodom, pravdom i ravnopravnosću za sve.

MCR ne samo da pomažu da se meri napredak u određenim razvojnim izazovima, već služi i kao okvir za razvoj za zemlje širom sveta. Ciljevi koje je moguće količinski odrediti pomažu da se olakša identifikacija uskih grla i izazova za razvoj, i takođe pruža osnovu za poređenja između zemalja u njihovom nivou postizanja.

Izveštavanje i praćenje: Ključ napretka

Praćenje i izveštavanje napretka koji je postignut je bitno da se MCR održe u životu u javnim i političkim planovima. Periodično izveštavanje o MCR se smatra alatkom za merenje napretka, procenu situacije i da se pomogne da se identifikuju uska grla za poboljšanje. Sve u svemu, MCR služe kao ocenjivanje za razvojne izazove svakog mesta, i usmeravaju dalja poboljšanja.

Kosovo se, obavezujući svoje institucije da rade ka postizanju MCR-a, složilo da prati napredak i da redovno izveštava o njemu. Kao rezultat, Kosovski tim UN-a je pripremio prvi osnovni izveštaj za Kosovo Gde ćemo biti 2015. godine? – koji daje početne odrednice o tome gde je Kosovo u pogledu MCR-a. Nakon osnovno je usledio Drugi MCR izveštaj za Kosovo, objavljen 2007. godine koji je dalje razvio početne odrednice i dao je dalje analize i procene.

UNKT će ove godine pripremiti treći MCR izveštaj, ali sa pojednostavljenim oblikom radi lakšeg čitanja. Cilj je da se prate početne odrednice i da se obezbede relevantne informacije o tome gde je Kosovo u pogledu obaveza da postigne do 2015.

Izazovi u izveštavanju o MCR

Kosovo se suočava sa poteškoćama da obezbedi dostupnost pouzdanih podataka da meri i procenjuje napredak u postizanju MCR.

Napori da se meri, prati i izveštava o napretku u postizanju MCR na Kosovu su naglasili potrebu da se poboljšaju kapaciteti SZK-a da pripremi, analizira i raspodeli podatke.

Popis stanovništva na Kosovu nije obavljen od 1981. godine. SZK-u nedostaju puni ljudski, infrastrukturni i monetarni kapaciteti da učini odgovarajuće podatke dostupnim, uprkos kontinuiranoj podršci vlade, nevladinih i međunarodnih aktera.

Pouzdani podaci su u srži obezbeđivanja dobre analize, praćenja i izveštavanja o postizanju MCR-a i u obezbeđivanju adekvatnih politika koje će pomoći da se radi na izazovima za razvoj. Kosovo treba da izgradi snažan statistički sistem, da stvari osnovu za održavanje popisa i volje koordinirana finansijska i tehnička pomoć međunarodne zajednice.

Uprkos činjenici da se Kosovo suočava sa poteškoćama u prikupljanju podataka, izveštaj može u stvari da predstavi neke korisne informacije o tekućem napretku i nedostacima u vezi sa razvojem.

NAGLASAK MILENIJUMSKIH CILJEVA RAZVOJA NA KOSOVU

Cilj 1: Smanjiti ekstremno siromaštvo za polovinu	Proporcija stanovništva niže 0,94 € na dan 1,42 € na dan	16,7% Ekstremno siromaštvo 45,0% Apsolutno siromaštvo
	Omer jaza siromaštva	13.3%
Cilj 2: Osigurati produktivno i dostoјно zaposlenje	Omer zaposlenja za stanovništvo Žene Muškarci	26.4% 10.6% 38.0%
	Omer zaposlenih ljudi koji žive ispod 1,42 €	34.7%
	Nezaposlenost Žene Mladi	45.4% Ukupno 59.6% 73.0%
Cilj 3: Smanjiti glad za polovinu	Učestalost nedovoljno uhranjene dece ispod 5 godina starosti	4,7% teško zakržljalih 15,5% zakržljalih

Izvor: SOK (2008 - 2009), Svetska banka (2007), UNDP (2007), UNICEF 2009

Ključne poruke:

■ Ocenjuje se da oko 16,7% stanovništva živi u ekstremnom siromaštву, sa manje od 0,94€ na dan za potrošnju za osnovne potrebe za ishranu.

■ Oko 45% stanovnika – dva od pet stanovnika Kosova – se smatra siromašnim. To su pojedinci koji žive sa manje od 43€ mesečno. Siromaštvo više preovladava u seoskim sredinama i među manjinskim grupama.

■ Kosovo ima najveću stopu nezaposlenosti u Evropi. Oko 45% radne snage je nezaposleno; žene i mladi su u težem položaju.

■ Deca takođe potpadaju pod najugroženije demografske grupe na Kosovu. Oko 15,5% njih se suočava sa kržljavošću (zaostatak u rastu) i neadekvatnom ishranom.

■ Oko 15% dece školskog uzrasta i 23% trudnica je je dijagnostikovano sa blagom anemijom.

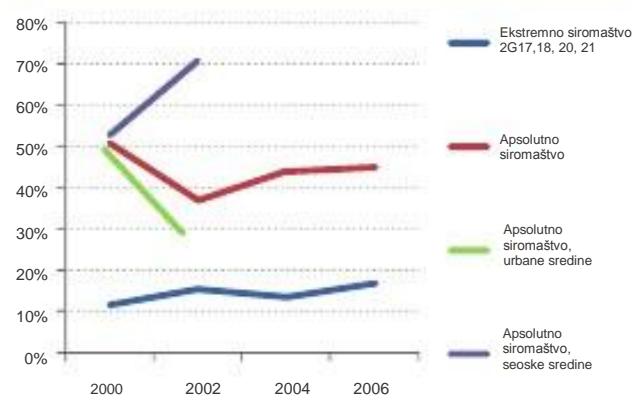
Trenutni napredak i nedostaci

■ Danas više ljudi živi u ekstremnom siromaštву nego pre deset godina. Najveći izazov za Kosovo će biti da izvadi ovaj deo stanovništva iz oskudice.

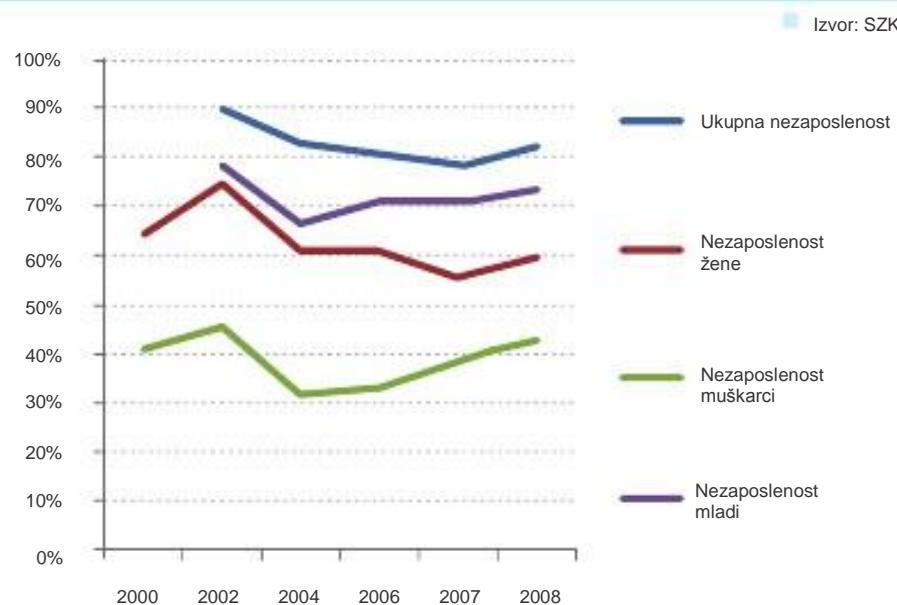
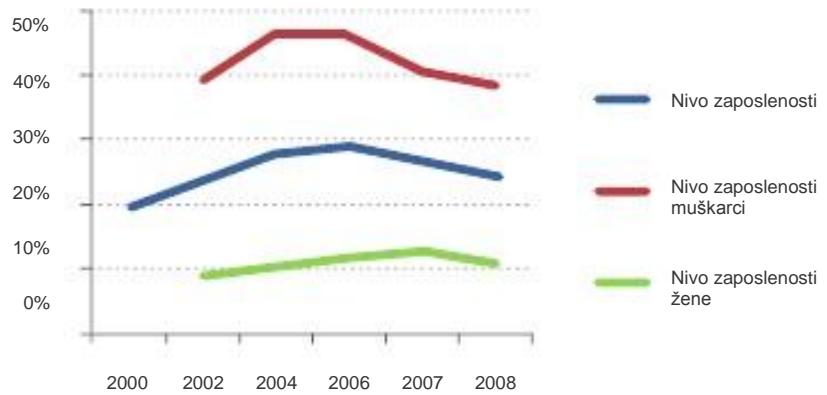
■ Stopa nezaposlenosti i dalje je najviša u Evropi. Iako je 2009. godine uočeno blago poboljšanje, kapacitet Kosova da otvoriti nova radna mesta ostaje ograničen.

■ Nivo zaposlenosti je pokazao blagi napredak. Ipak, privreda Kosova se suočava sa poteškoćama da prihvati veliki broj ljudi koji stupaju na tržiste rada svake godine.

■ Smanjenje siromaštva ne može da se postigne bez punog i produktivnog zaposlenja i dostoјnih poslova za sve.

Izvor: Svetska banka (2001, 2005, 2007), UNDP (2007)

Cilj 4:
Postići univerzalnu stopu upisa u osnovno obrazovanje na svim nivoima obrazovanja na Kosovu smatra se skoro univerzalnim, osim u višem obrazovanju gde se oko 18% mlađih ne upisuje u školu.

Neto upis:	105.15 %
Očigledna stopa upisa	103.87 %
Bruto upis – osnovno obrazovanje	114.74 %
Bruto upis – niža osnovno	81.77 %
Bruto upis – više srednje obrazovanje	
 Pohađanje đaka:	
Daci početnog 1. razreda, dostižu 3- razred	93.66
Daci 7. razreda, dostižu 9. razred	96.00
Daci 10. razreda, dostižu 12. razred	86.23
Stopa tranzicije iz osnovnog u niže srednje	99.60
Stopa tranzicije iz nižeg srednjeg u više srednje	83.40
 Stopa pismenosti osoba od 15 - 24	95.4 %
Žene	91.0 %
Muškarci	96.0 %

Izvor: SZK (2009), MONT (2009)

Ključne poruke:

- Stopa upisa među decom je univerzalna na svim nivoima osim u višem srednjem obrazovanju gde se stopa napuštanja škole povećava. Broj napuštanja škole među devojčicama je veći nego kod dečaka.
- Deca sa specijalnim potrebama su i dalje u nepovoljnem položaju. Smatra se da se jedno od desetoro dece sa specijalnim potrebama upiše u srednju školu. Prilike za njihov nastavak obrazovanja su slabe.
- Deca iz manjinskih zajednica, kao što su Romi, Aškalije, Egipćani, Turci i Goranci imaju stepen nivo upisa I pohađanja.
- Stopa pismenosti kod osoba uzrasta od 15-24 nije potpuno univerzalna. Oko 4,6% mlađih je nepismeno, dok su osobe koje žive u seoskim sredinama i žene u nepovoljnijem položaju.

Trenutni napredak: Dostignuća i nedostaci

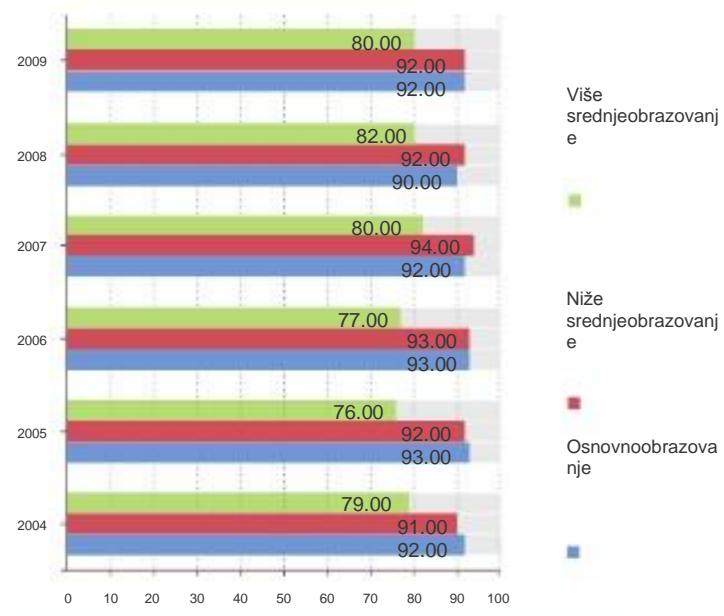
- Dostizanje univerzalnog osnovnog obrazovanja znači više od celokupnog upisa i pismenosti. To takođe znači da deca dobiju kvalitetno obrazovanje koji bi moglo da ih pripremi za viši nivo obrazovanja, bolje veštine i prilike za zaposlenje.

- Postignut je napredak u pogledu dostizanja univerzalnog osnovnog obrazovanja za svu decu na Kosovu. Ipak, ostaje izazov da se obezbede bolji

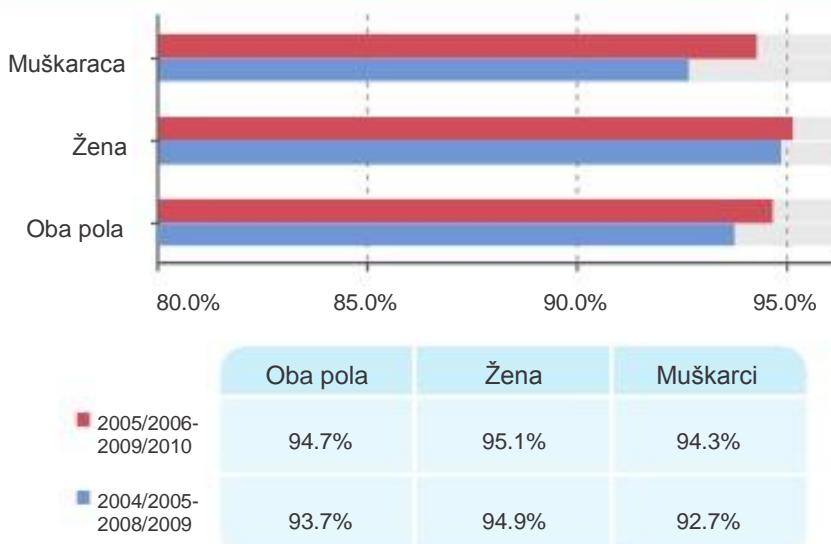
uslovi za upis dece sa specijalnim potrebama, manjine i ugrožene grupe koje obično nemaju pristup osnovnom obrazovanju.

- Mali je napredak postignut u omeru pohađanja nastave između dečaka i devojčica. Jaz se povećava u višem nivou obrazovanja gde je 80 devojčica na 100 dečaka. Jednako učešće u obrazovanju je ključno da se obezbedi svetla budućnost i perspektiva za sve stanovnike Kosova.

Omer dečaka i devojčica u obrazovnom sistemu

■ Početni, prvi razred do petog razreda

Cilj5:
Eliminisati
nejednakost na
svim nivoima
obrazovanja do
2015

Ravnopravan upis devojčica u osnovno,
srednje i visoko obrazovanje

48,3 % u obdaništu
47,9 % razredi 1-9
44,5 % razredi 10-12
48,9 % fakultet
41,7 % magistarske studije
38,0% doktorske studije

Udeo žena u plaćenom zaposlenju

28,4 %

Udeo mesta koje drže žene u
nacionalnom parlamentu

31,0 % (37 od 120 mesta)

Izvor: SZK (2009), MONT (2009), UNICEF (2008)

Ključne poruke:

- Kosovo se rangira sa 0,75 na indeksu razvoja polova, što je najniže na Balkanu.
- Nejednakost polova na Kosovu je i dalje pitanje koje zabrinjava. Iako brojke pokazuju manje negativnu poziciju devojčica u obrazovnom sistemu, jasno se može uočiti da su nesrazmerno zastupljene u svim nivoima obrazovanja.

■ Žene su u nepovoljnem položaju u ekonomskom sektoru. Nezaposlenost je i dalje veliki izazov za žene. Od onih žena koje su deo radne snage samo (28,4%) samo 12% se smatra da imaju stalno zaposlenje. Samo 6% (SZK 2009) žena su vlasnice preduzeća na Kosovu.

■ Zastupljenost žena u Skupštini Kosova je pozitivna, i druga najviša u regionu; što je uglavnom zbog izborne kvote koja je utvrđena. Ipak, žene ne uživaju dovoljno uticaja u odlučivanju u strukturama političkih partija.

■ Broj žena na pozicijama za odlučivanje ostaje minimalan. Nijednu opštinu ili skupшину opštine ne vodi žena, samo dva od 17 ministarstava imaju žene za ministre.

Trenutni napredak: Dostignuća i nedostaci

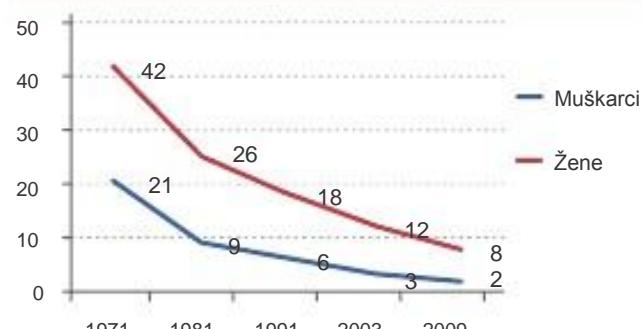
- Napredak je postignut u nizu oblasti. Stopa nepismenosti kod žena nastavlja da pada, ali i dalje

postoji vidljivi jaz između procenata pismenih muškaraca i žena. Takođe, značajan rodni jaz ostaje u seoskim sredinama i RAE zajednici.

■ Odnos dečaka i devojčica u osnovnom obrazovanju se nije promenio od izveštaja iz 2004. godine i iznosi 52:48. Ovaj broj pada na 44% za devojčice u višim razredima osnovnog obrazovanja. Takođe, ostaje značajan jaz u seoskim sredinama i romskoj zajednici.

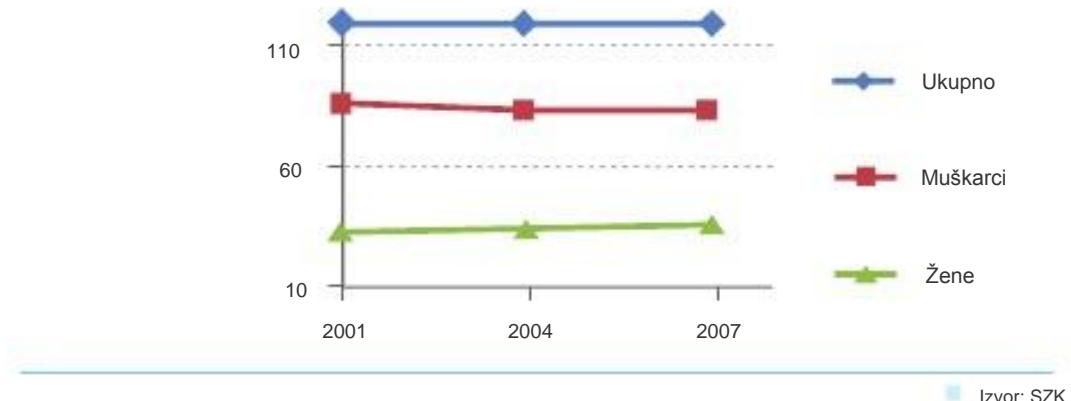
■ Broj žena u kosovskom parlamentu se povećao sa 28% 2004. Godine na 31% 2010. Pokazatelj rodnog osnaživanja na Kosovu se rangira više, zbog 30% mesta u parlamentu; i ima ocenu od 0,465 što stavlja Kosovo na 52. mesto na globalnom nivou.

■ Procenat nepismenog stanovništva prema polu

Izvor: SZK (2009)

■ Udeo skupštinski mesta prema polu Ukupno

Cilj 6: Smanjiti smrtnost dece ispod pet godina starosti za dve trećine	Stopa smrtnosti dece ispod pet godina	69 na 1.000 živo rođene dece
	Stopa smrtnosti dece ispod 1. godine	35 do 49 na 1.000 živo rođenih (zastarelo, iz 2003.)
	Stopa perinatalne smrtnosti	19,3 na 1.000 živorođenih
Cilj 7: Osigurati imunizaciju od boginja za svu decu	Proporcija dece od 1. godine koja su primila imunizaciju od boginja	94 %

Izvor: SZK (2003), MZ (2010), NIJZ (2009)

Ključne poruke:

- Uprkos manjem poboljšanju zdravstveni sektor je i dalje jedan od najugroženijih sektora javnih usluga na Kosovu.
- Zdravstveni status dece na Kosovu se smatra najlošijim u poređenju sa ostatkom Evrope i susednim zemljama. Stopa smrtnosti odojčadi se smatra između 35 do 49 na 1.000 živorođenih, dok je smrtnost dece ispod pet godina još viša: 69 na 1.000 živorođenih (DHS 2003, SZK).
- Usluge imunizacije su funkcionalne i u proseku se vakciniše 95% dece iz vladinog budžeta. 94% dece je vakcinisano protiv boginja, zauški i rubeola 2009. godine – BZR antigeni (Nacionalni institut za

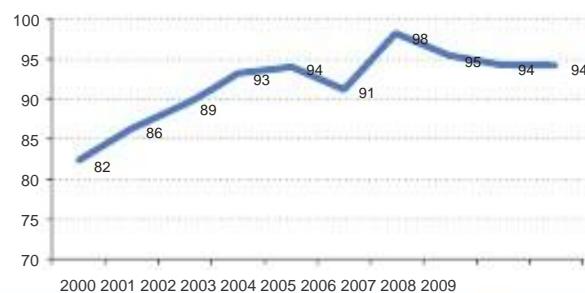
javno zdravlje – NIJZ 2009). Stopa imunizacije je i dalje niska među Romima, Aškalijama i Egipćanima.

Trenutni napredak: Dostignuća i nedostaci

- Teško je meriti napredak u zdravlju dece i zdravlju generalno imajući u vidu kvalitet dostupnih podataka.
- Stopa perinatalne smrtnosti je i dalje u trendu pozitivnog pada: od 29,1/1.000 2000. godine na 19,3/1.000 živorođenih 2009. godine (Perinatalna situacija na Kosovu 2000-2009),
- Imunizacija protiv boginja je i dalje na visokom nivou. Manjinske grupe kao što su Romi, Aškalije i Egipćani i deca iz seoskih sredina se suočavaju sa više poteškoća da dboji imunizaciju.

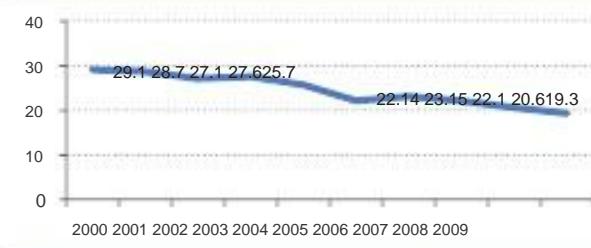

MMR pokrivanost

Izvor: NIPH

Trendovi perinatalne smrtnosti za 2000 - 2009

Izvor: Perinatalna situacija na Kosovu za 2000-2009, MZ, KMChCC, KOGA, KPA, NIJZ (2010)

Cilj 8: Smanjiti stop smrtnosti majki za tri četvrtine	Stopa smrtnosti majki	43,3 na 100.000 porođaja
	Proporcija porođaja na kojima su učestvovali kvalifikovani zdravstveni radnici	98.0 %
Cilj 9: Osigurati pristup reproduktivnom zdravlju	Stopa kontraceptivne učestalosti	63.3%
	Pokrivenost antenatalne nege (najmanje pri posetama i najmanje četiri posete)	78,1% prisustvovalo na 4 ili više poseta 4,2% prisustvovalo jednoj poseti

Izvor: Perinatalna situacija na Kosovu za 2000-2009, MZ, KMChCC, SZK (2008), UNICEF (2009), UNFPA (2003), IOM (2003), RC (2006)

Ključne poruke:

- Zdravstveni status porodilja na Kosovu se smatra za najlošijim u poređenju sa susednim zemljama i ostatom Evropom.
- Stopa smrtnosti porodilja predstavlja veliku zabrinutost. 12 smrти porodilja je registrovano u 2009. (Perinatalna situacija na Kosovu za 2000 – 2009). Procenjuje se da oko 43,3 majki umre na 100.000 porođaja.
- Pristup zdravstvenom osoblju tokom porođaja je na relativno visokom nivou sa 98,0% porođaja na kojima prisustvuje obućeno zdravstveno osoblje.
- Kvalitet i pristup antenatalnoj nezi nije u potpunosti zadovoljavajuće. Izvešteno je za 2009. godinu da je broj antenatalnih poseta bio veći od 4 u 78,1% slučajeva dok je samo 4,2 posto žena imalo samo jednu posetu (Antenatalna nega na Kosovu: Kvalitet i pristup, UNICEF, 2009). Većina antenatalnih poseta odnosilo se na pregled ultrazvukom što nije odgovarajuća i kvalitetna nega. Romska, aškalijska i egipćanska zajednica dobijaju negu slabijeg kvaliteta.
- Korelacija između loših zdravstvenih usluga i stope smrtnosti porodilja je veoma snažna. Izveštaji otkrivaju neke zabrinjavajuće informacije u pogledu kvaliteta usluga prema kojima 16,5% žena tvrdi da im nije ponuđen nikakav zdravstveni savet u vezi sa trudnoćom; još uvek postoji visok procenat slučajeva (od 15 do 45 procenata, zavisno od regionala) gde se odluka o antenatalnoj poseti donosi od strane nekog drugog umesto trudnice, a 12,9% žena je potvrdilo da je pušilo u toku trudnoće.

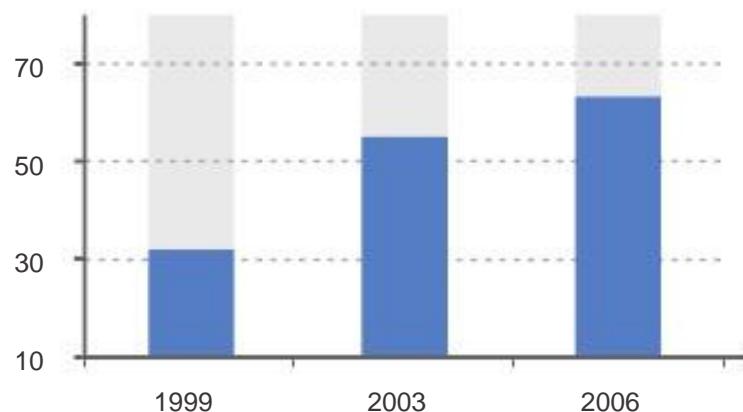
Trenutni napredak: Postignuća i nedostaci

- Ovaj određeni cilj u vezi sa majčinskim zdravljem je veoma teško izmeriti uzimajući u obzir kvalitet dostupnih podataka. Većina ovih podataka je zastarelo pošto datiraju iz 2003. U ovom trenutku UN agencije vrše nekoliko istraživanja. Rezultati ovih istraživanja biće dostupni u kasnijem periodu.
- Stopa smrtnosti porodilja ukazuje na povećavanje negativnog trenda od 2000. do 2009. gde je stopa smrtnosti porodilja na 100.000 porođaja udvostručena i iznosi 43.21. Iako podaci sugerisu da je postojao pad od 2004-2007, to se ne može utvrditi pošto su ovi izveštaji i kvalitet podataka i dalje sporni.
- Procenat žena koje koriste različite vrste kontracepcije se od 2003. do 2006. povećao za 8%. Međutim, ovo povećanje je i dalje daleko od univerzalnog za sve žene na Kosovu. Dalje zagovaranje, edukacija o korišćenju kao i snabdevanje kontraceptivnim sredstvima je neophodno.

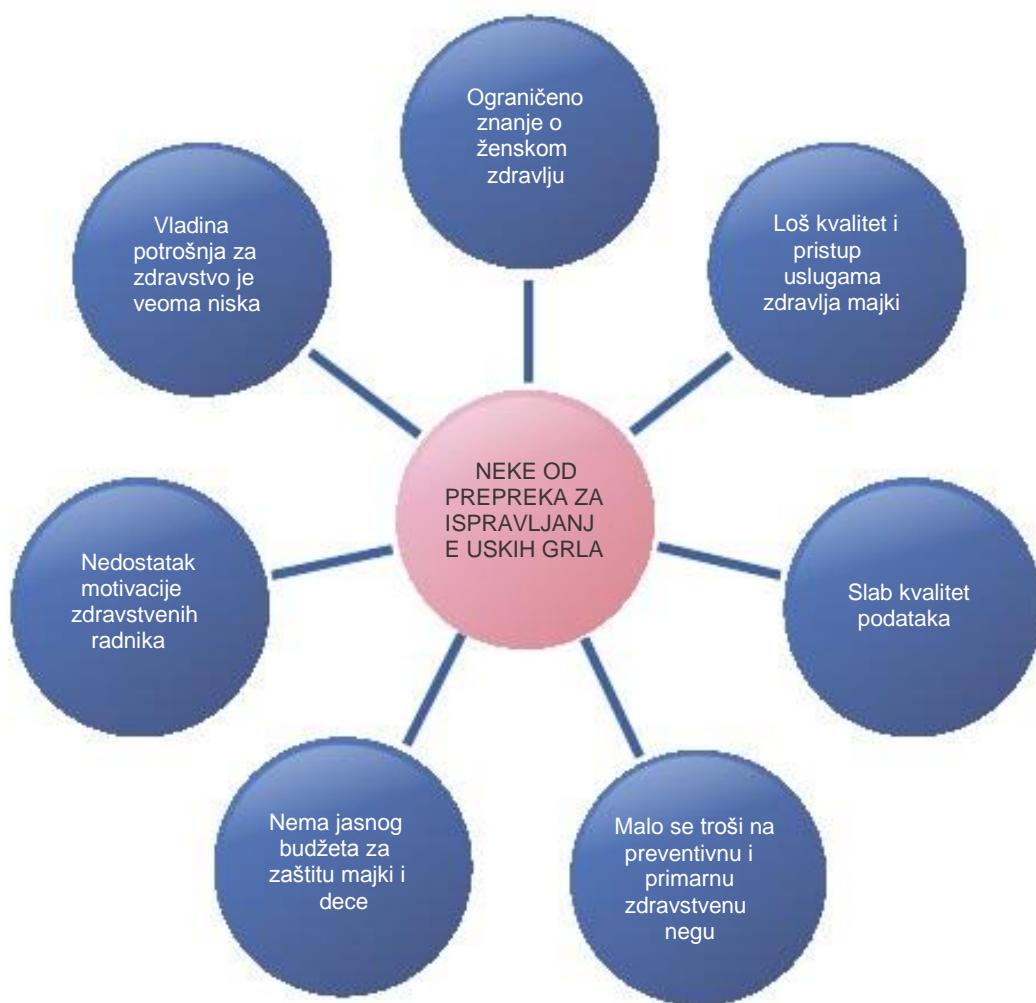
	Broj prijavljenih porođaja	Broj prijavljenih smrти majki	MMR (na 100,000)
2000	39.091	9	23
2001	39.578	5	12.6
2002	35.391	7	20,0
2003	31.932	7	22
2004	30.925	3	9.7
2005	29.056	2	6.88
2006	28.404	2	7.0
2007	27.856	3	10.8
2008	28.178	8	28.4
2009	27.718	12	43.31

Izvor: Perinatalna situacija na Kosovu za 2000-2009, MZ, KMChCC, KOGA, KPA, NIPH (2010)

■ Stopa učestalosti kontracepcije

Izvor: SZK, UNFPA, IOM (2003); Crveni krst (2006), UNDP (2007)

Cilj 10:
Zaustaviti i okrenuti
širenje HIV/AIDS

Pretežnost ciljnih grupa sa visokim rizikom od HIV-a
Izloženost i sprečavanje HIV-a od širenja na druge
grupe stanovništva (izvor: Kosovski strateški pla za
HIV/AIDS 2009-2013)

Manje od 5%

Broj stanovnika uzrasta od 15-24 sa
sveobuhvatnim tačnim znanjem o HIV-u

18,0 % muškaraca
17,0 % žena

Cilj 11:
Zaustaviti i okrenuti
širenje tuberkuloze

Stopa tuberkuloze na 100.000

43/ 100.000

Izvor: SOK (2003), MoH (2010), NIPH (2009)

Ključne poruke:

- Na osnovu postojećih podataka i UNAIDS klasifikacionog sistema, Kosovo je i dalje mesto sa malom rasprostranjenosću HIV-a, ali faktori koji povećavaju opasnost za prenošenje HIV-a su i dalje visoki: visoke stope siromaštva i nezaposlenosti, povećani broj uživaoca droga, prostitucija u sprezi sa kriminalom, stigmatizovana i diskriminisana zajednica muškaraca koji imaju seksualne odnose sa muškarcima (MSM), veliki procenat omladine među opštim stanovništvom sa promenom društvenih normi uključujući i seksualno ponašanje, prisustvo velike pokretljive populacije.

- Faktori rizika postaju verovatniji u zdravstvenom sektoru uz poteškoće u pružanju odgovora na potrebe različitih grupa stanovništva sa niskim nivoom znanja o HIV/AIDS-u među mladima na Kosovu.

- Tokom 2009. bilo je 6 novih registrovanih slučajeva HIV-a, od kojih 5 muškaraca i 1 žena, od kojih 2 dece starosti od 2 i 4 godine (prvi slučajevi registrovani kod dece). Tokom 2000 – 2009, registrovano je 44 HIV slučajeva gde se kod njih 8 razvio AIDS a 6 je umrlo.

- Kosovo ima najveću učestalost tuberkuloze u Evropi. Stopa učestalosti tuberkuloze registrovana u 2009. bila je 43 na 100.000 ljudi.

Trenutni napredak: Postignuća i nedostaci

- Broj slučajeva HIV/AIDS-a je relativno mali na Kosovu. Međutim, broj registrovanih slučajeva HIV/AIDS-a se povećao posle 2000. Ovo se pripisuje funkcionalnim strukturama, pružanju usluga i volonterskim centrima za savetovanje i

testiranje i brojnim programima za promociju zdravlja koje je uglavnom finansirala donatorska zajednica.

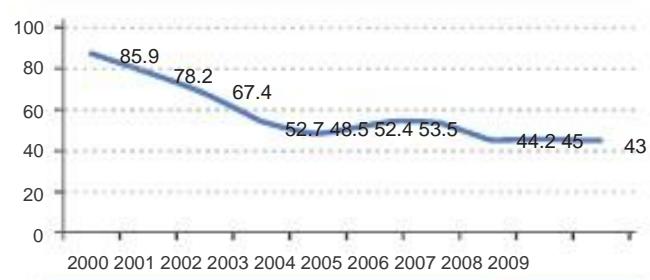
- U 2005. broj novih prijavljenih slučajeva bio je pola od broja u 2001, dok se broj ponovljenih slučajeva smanjio za više od pola od broja koji je prijavljen u 2001. (od 105 slučajeva u 2001. na 40 u 2005).
- Učestalost tuberkuloze je pokazala pozitivni opadajući trend. Stopa učestalosti tuberkuloze je prepolovljena sa 85,9% u 2000. na 43% u 2009.

HIV/AIDS na Kosovu u periodu 2000-2009

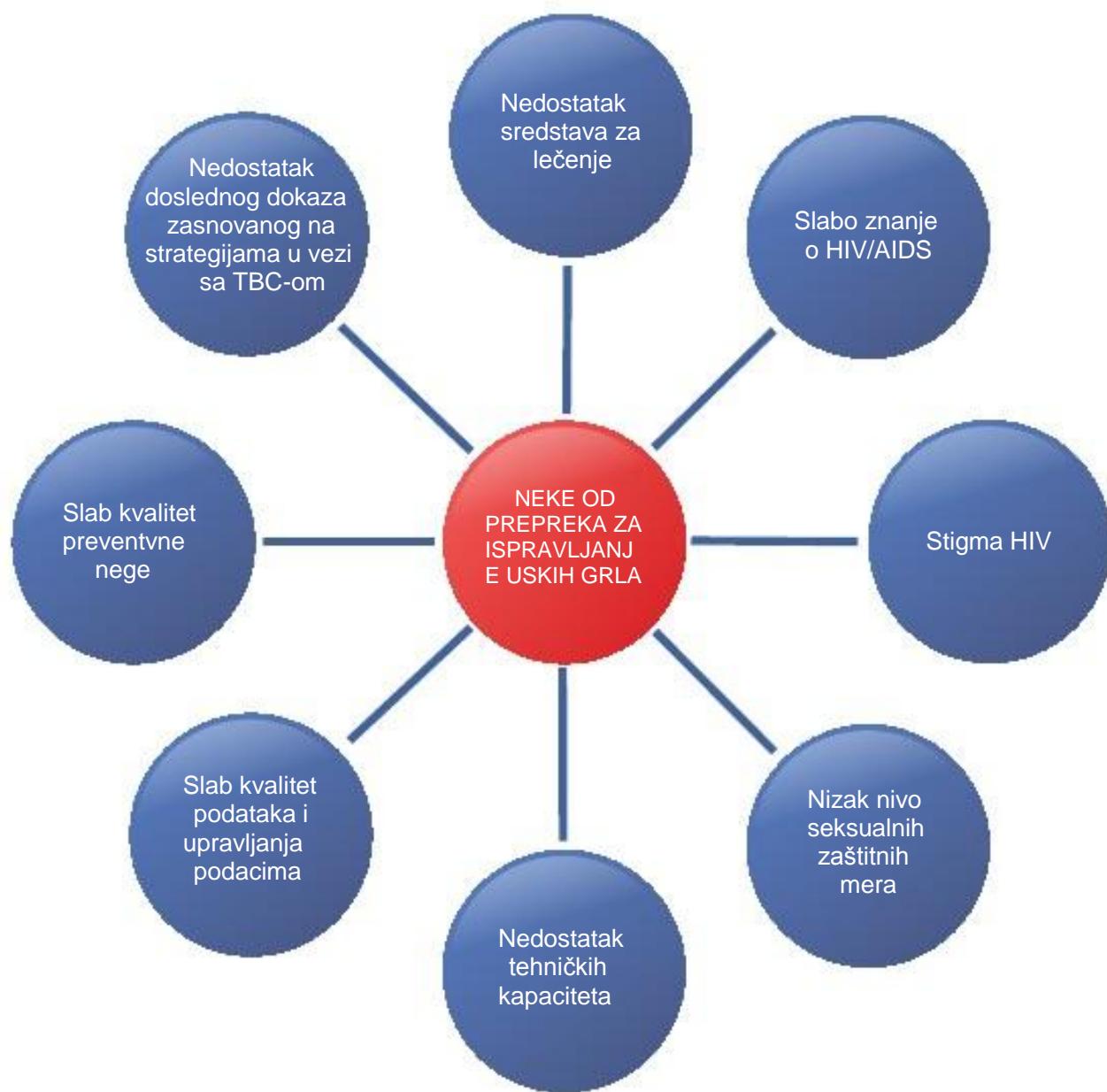

Nacionalni institut za javno zdravlje 2000-2009

Učestalost Tuberkuloze

MH 2000-2009

Cilj 12: Okrenuti gubitak šuma	Površine pod šumama	41,0 % (450,000 hektara)
	Protected area	4,25% (46 437 hektara)
	Emisija CO2 po glavi stanovnika	3,3 tona CO2 po glavi stanovnika
	Zaštićene zemljишne površine	4.36 % teritorije Kosova (46,362 hektara)
	Vrste kojima preti izumiranje	27 taksa (retke i ugrožene vrste) 10 taksa (zaštićene vrste i retki i ugroženi sisari)
Cilj 13: Prepoloviti srazmeru bez poboljšane vode za piće	Udeo stanovnika koji koriste poboljšanu vodu za piće	73 % snabdeveno vodom 27 % ima druge izvore snabdevanja
Cilj 14: Prepoloviti srazmeru bez kanalizacije	Udeo stanovnika koji koriste poboljšane kanalizacione objekte	2,5 od 4 (stope iz Mozaika Kosova)

izvor: MŽSPP (2010), SOK (2008), UNDP (2010), KINP (2005)

Ključne poruke:

■ Samo 4,25% teritorije Kosova je pod zaštićenim prirodnim zonama, što je površina od oko 46.437 hektara. Predložena je zaštita još 195 oblasti sa više od 50.000 hektara. Kada se takva inicijativa sprovede na Kosovu će biti zaštićeno više od 10% teritorije što će pomoći da se ispunи ovaj cilj.

■ Degradacija šuma (prekomerna seča, nelegalni lov, širenje požara, nekontrolisana i bespravna gradnja, iskorišćavanje peska i šljunka iz reka i planina) ima negativan uticaj na zaštitu biodiverziteta, izumiranje vrsta i prirodnih staništa.

■ U regionu Dragaša se nalazi najveći deo retkih i ugroženih vrsta na Kosovu. Imat će 27 taksa retkih i ugroženih vrsta bilja, i 10 taksa zaštićenih vrsta i retkih i ugroženih sisara. Ukoliko se ne obrati odgovarajuća institucionalna pažnja za zaštitu ovih vrsta Kosovo se nalazi u riziku da ove vrste izumru.

■ Oko 73% stanovništva je povezano na sistem za vodosnabdevanje. Od ukupno proizvedene vode oko 50% se prodaje, ostalih 50% se izgubi u sistemu zbog curenja (tehnički gubici) ili se ne naplati (komercijalni gubici).

■ Oko 27% stanovnika koristi drugačiji vid vodosnabdevanja, uglavnom bunare. Kvalitet vode u bunarima se ne kontroliše a bunari se ne dezinfikuju; korisnici su skloni trovanjima, infekcijama i bolestima.

■ Na Kosovu ne postoji prerada otpadnih voda. Kanalizacije se izlivaju u otvorene oblasti. Prva fabrika za preradu otpadnih voda je izgrađena u Srbici ali još uvek nije u funkciji.

■ Oko 71% Albanaca, 69% Srba i 80% ostalih manjina je povezano na kanalizacionu mrežu. Ostatak stanovnika uglavnom koristi septičke jame.

■ Ne postoji sistem za praćenje ispuštanja otpadnih voda i prerada opštinskih otpadnih voda kao da ne postoji. Samo nekoliko, kampovi KFOR-a i bolnički kompleks u Prištini imaju fabrike za biološku preradu.

Trenutni napredak: Dostignuća i nedostaci

■ Potrebno je da se detaljno istraži, analizira i proceni ekološka situacija na Kosovu, ishodi zahtevaju nove i pouzdane podatke. Njihov nedostatak otežava da se utvrdi napredak u ovom polju.

■ Sveukupna ekološka situacija na Kosovu je i dalje zabrinjavajuća, sa nekim zapažanjima u oblastima koje ne pokazuju značajan napredak do danas.

■ Zagađenost vodenih tela ispuštanjem otpadnih voda u reke se nastavlja i ne postoji fabrika za preradu.

■ Zagađenje vazduha usled rada elektrana, saobraćaja i drugih industrijskih postrojenja je i dalje isto.

■ Ekološko zakonodavstvo na Kosovu se izgrađuje i usklađuje sa zakonima EU. Ipak, primena i sprovođenje zakona su i dalje slabi.

Cilj 15: Dalji razvoj otvorenog trgovinskog i finansijskog sistema zasnovanog na propisima, koji je predvidiv i nediskriminatorski

Neto službena razvojna pomoć (ODA)

Manje od 1% (tbc)

Cilj 16: U saradnji sa privatnim sektorom učiniti dostupnim koristi novih tehnologija, naročito informacionih i komunikacionih

Domaćinstva koja poseduju fiksne telefone

40%

Domaćinstva koja poseduju mobilne telefone

82%

Domaćinstva povezana na internet

39%

Izvor: UNDP (2009), MEI (2009)

Ključne poruke:

■ Zvanična razvojna pomoć razvijenih zemalja je i dalje presudna u podršci Kosovu za suočavanje sa razvojnim izazovima i uravnoteživanje svojih odgovornosti. Od 1999. donatorska zajednica je bila snažno uključena u razvojne napore i napore za izgradnju institucija na Kosovu. Razvojna pomoć se i dalje smatra za značajni deo BDP-a na Kosovu.

■ Pristup tehnologiji (telefonima, računarima i Internetu) je široko dostupan širom Kosova, ali nije u potpunosti univerzalan. Udaljene oblasti, manjinske grupe, siromašni, starije osobe i ostale ugrožene grupe imaju poteškoće da koristi tehnologiju uglavnom zbog nedostatka finansijskih, infrastrukturnih ili tehničkih kapaciteta.

■ Stanovništvo u urbanim oblastima ima lakši pristup tehnologiji; privatni sektor je preovladavajući i usredsređen od kako se veći deo tržišta može naći u nastanjениm oblastima.

Trenutni napredak: Postignuća i nedostaci
 ■ Iako je i dalje veoma velika, razvojna pomoć se smanjila tokom poslednjih godina na Kosovu od kako se Kosovo odmaklo od post-konfliktnog oporavka i steklo veći stepen institucionalne i ekonomске zrelosti.

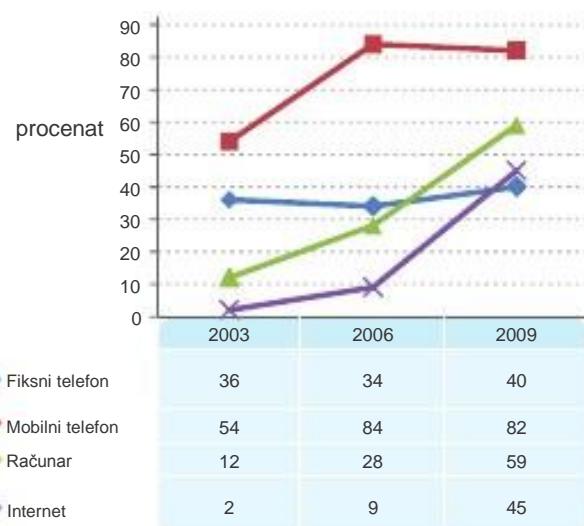
■ Tokom donatorske konferencije za Kosovo 2008. u Briselu, međunarodna zajednica je obećala oko 1,2 milijarde dolara pomoći za period od 2009 - 2013. Evropska unija i Sjedinjene Države su i dalje najveći donatori.

■ Direktorat za koordinaciju razvoja Ministarstva za evropske integracije je postao operativan i

nadležan je za vršenje koordinacije donatora, kao i za promociju povećane efikasnosti pružene pomoći. Informativna platforma za upravljanje pomoći je osnovana 2010. i uključuje glavne donatore na Kosovu. Detaljni izveštaj o donacijama i ODA će biti objavljen do kraja 2010. Dodatni kapaciteti za koordinaciju su potrebni kako bi se osigurao odgovarajući protok informacija i pouzdana baza podataka za upravljanje pomoći.

■ Pristup tehnologiji je postao više preovladavajući od 2000. Postoji uvećani pozitivni trend, naročito u vezi sa mobilnim telefonima, računarima i Internetom. Pristup Internetu je povećan sa 2% stanovništva u 2003. na 45% u 2009. Sličan rast je vidljiv i u vezi sa računarima i mobilnim telefonima.

Pristup informacionim i komunikacionim tehnologijama

Izvor: UNDP (2009)

Završne napomene

Napredak u vezi sa MCR na Kosovu

2008. godine, kosovske institucije su se obavezale da će raditi na ostvarivanju MCR do 2015., i da će održavati godišnje sednica Skupštine kako bi izveštavali o napretku. Mišljenje je da kosovska vlada nije još u potpunosti preuzeila vlasništvo nad ovim procesom. Dok je centralni statistički sistem – SKK – još u postupku razvijanja svojih kapaciteta, UN agencije nastavljaju da pružaju podršku Skupštini Kosova i relevantnim kosovskim institucijama u prikupljanju podataka.

Osam MCR sastoji se od dvadeset i jednog cilja i šezdeset pokazatelja. U svrhu ovog izveštaja o stanju, UNKT je zajedno sa SKK-om bio u mogućnosti da pruži informacije samo za šesnaest relevantnih ciljeva i trideset i četiri pokazatelja. Neki ciljevi nisu relevantni za Kosovo; ostali nisu mogli da se izmere zbog nepostojanja pouzdanih podataka..

Metodologije korišćene tokom istraživanja

Izveštaj o stanju MCR je kompilacija osnovnih dostupnih i najnovijih podataka koje je prikupio ekspertska tim, deo UNKT statističke tematske grupe. Ovu aktivnost je sproveo UNDP-ev projekat „MCR u Skupštini Kosova“ uz značajnu podršku svih UN agencija na Kosovu. Za svaki MCR cilj postojala je određena UN vodeća agencija koja je specijalizovana i odgovorna za raz vijanje metodologija i prikupljanje podataka. Spisak vodećih agencija i autora predstavljen je na prvoj stranici ovog dokumenta.

Zbog nepostojanja popisa stanovništva od 1981. godine, u ovom izveštaju o stanju se smatralo da tačan broj stanovnika na Kosovu varira od 1,9 do 2,1 miliona (Svetska banka i SKK). Pošto se tačan broj stanovnika ne može utvrditi, neki podaci će varirati u svom opsegu (na primer, stopa smrtnosti: 35 – 49 na 1.000 rođenih).

Još jedno osetljivo statističko pitanje odnosi se na stopu siromaštva. Različiti rezultati su proizašli zavisno od metodologije istraživanja i korišćenih pokazatelja. Na primer, podaci Svetske banke o siromaštvu ukazuju na povećanje siromaštva (sa 43,6 u 2007. na 45% u 2009.) zbog promene metodologije prikupljanja podataka. Dodatna odgovornost za nivoe siromaštva na Kosovu će biti

navedena u UNDP izveštaju o razvoju čovečanstva (IRČ) za 2010. o socijalnoj inkluziji. Podaci za IRČ 2010. su uzeti iz istraživanja budžeta domaćinstava iz 2009. koje se očekuje da bude objavljeno u novembru 2010.

Brojevi u vezi sa siromaštvom mogu da variraju između ovog izveštaja o stanju MCR i IRČ o socijalnoj inkluziji ili istraživanja Svetske banke o budžetima domaćinstava zbog korišćene metodologije i uzorka. I pored toga cilj je da se izveštavanje o MCR održi doslednim sa prethodnim modelom izveštavanja kako bi se održao napredak u merenju za iste ciljeve.

Jači statistički sistem

Od 2000. sa usvajanjem Milenijumske deklaracije u sedištu UN-a, zatražen je i izveštaj o napretku u ostvarivanju. Ovi napori su pozvali na povećavanje centralnih i nacionalnih statističkih kapaciteta u celom svetu za stvaranje, analiziranje i distribuciju podataka.

Prvi napor za izveštavanje o MCR na Kosovu počeli su 2004, kada je sastavljen tim od UN agencija na Kosovu kako bi preuzeo zajedničku akciju za prikupljanje MCR podataka od 1999. i kasnije. Ovi napori su se nastavili do 2010. I pored nepostojanja popisa stanovništva koji se očekuje da bude izvršen 2011, Istraživanja koja se odnose na MCR urađena su od strane međunarodnih i domaćih agencija, NVO-a i Statističke kancelarije Kosova. Prvi MCR izveštaj je objavljen 2004. godine i propraćen je drugim u 2007. Treći izveštaj je urađen u skraćenom obliku kao izveštaj o stanju MCR za 2010.

Cilj ove aktivnosti je da postepeno prenese znanje, kapacitete i radne metodologije o relevantnim MCR pokazateljima na Statističku kancelariju Kosova. Nedavno je UN-ov ekonomski i socijalni savet odobrio rezoluciju, koju je usvojila UN komisija za statistiku, naglašavajući hitnu potrebu za jačanjem statističkih kapaciteta u zemljama sa ograničenim resursima.

Preduzeti su određeni početni koraci za pružanje podrške SKK-u u ovom smeru. UNKT je započeo partnerstvo sa SKK u okviru svoje statističke tematske grupe sa ciljem pripremanja i razvijanja grupa pokazatelja koji će moći služiti kosovskim institucijama za nadgledanje napretka u vezi sa MCR i razvojnim agendama u sledećim godinama.

www.unkt.org
www.ks.undp.org
www.mdgmonitor.org
www.un.org/millenniumgoals
www.millenniumproject.org
www.undp.org/mdg
www.endpoverty2015.org
www.un.org/esa/desa